

UOT 81'36**İNGİLİS DİLİNİN LÜĞƏT TƏRKİBİNİN ZƏNGİNLƏŞMƏSİNDƏ
ALINMA SÖZLƏR VƏ ONLARIN ÜSLUBİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ**

Ə.Ə.SƏFƏROVA
Bakı Dövlət Universiteti
safarovaarkinaz_@mail.ru

Məqalə ingilis dilinin lüğət tərkibindəki alınma sözlərə həsr edilmişdir. Alınma sözlərin tarixi göstərir ki, ingilis xalqının həmişə digər xarici ölkələrlə mədəni, siyasi və iqtisadi əlaqələri olmuşdur. Bu da dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsinə səbəb olmuşdur. Alınma sözlər dilin lüğət tərkibinə həm yazılı, həm də şifahi formada keçmişdir.

Açar sözlər: təhsil, lüğət tərkibi, dövrlər, əlaqələr, alınma sözlər

Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra dövlətimiz təhsilin inkişafına çox böyük yer vermiş və hal-hazırda dövlət siyasətində təhsil əvəz edilməz sahəyə çevrilmişdir.

Respublika Prezidenti İlham Əliyev Bakı Dövlət Universitetinin 90 illik yubileyinə həsr edilmiş mərasimdə qeyd etmişdir: «Təhsil hər bir ölkənin inkişafında ciddi rol oynayır və biz də bu yolu seçmişik. Təbii sərvətlər tükenəndir, ancaq təhsil, bilik və elm hər bir ölkənin güclənməsinə töhfə verən əbədi amillərdir. Müstəqilliyimizi əbədi və dönməz etmək üçün təhsilin səviyyəsi ən vacib işlərdən biridir və Azərbaycanda bu istiqamətdə çox lazımlı işlər görülür».

Cəmiyyətimizin hərtərəfli inkişafı Respublika sakinlərində, eləcə də təhsil sahəsində çalışan adamlarda xoş hisslər oyatmışdır. İndii hər bir kəs Respublikamızın tərəqqisi və daha da çiçəklənməsi üçün əlindən gələni əsirgəməməyi özünə borc bilir. Ölkəmizdə yüksək bilikli, geniş dünyagörüşünə malik insanlar yetişdirmək hamının borcudur. Hal-hazırda beynəlxalq əlaqələrin xeyli genişləndiyi və xarici ölkələrlə mədəni əlaqələrin inkişaf etdiyi müasir şəraitdə elmin, texnikanın, mədəniyyətin müxtəlif sahələrində çalışan mütəxəssislərin və geniş zəhmətkeş kütlənin xarici dilləri öyrənməsinə xüsusi əhəmiyyət verilir. Dünya xalqları arasında əməkdaşlıq gündən-günə artır. Bu əlaqələrin möhkəm bünövrə üzərində qurulmasına xarici dil bilməyin böyük əhəmiyyəti vardır. Xalqlar arasında əlaqələrin yaradılması üçün xarici dil bilmək körpü rolunu oynayır.

Artıq suveren inkişaf yoluna qədəm qoymuş Respublikamız xarici ölkələrlə, firmalarla əməkdaşlıq edir. Beynəlxalq əməkdaşlıq yeni keyfiyyət kəsb etməyə başlamışdır. Bəşəriyyət qarşısında yeni, siyasi-iqtisadi, ekoloji problemlər meydana çıxmışdır. Bütün bu qlobal problemlərin birgə həlli üçün xarici dillərin əhəmiyyətinin ətraflı şərhinə ehtiyac yoxdur. İctimai həyatımızın elə bir sahəsi yoxdur ki, orada xarici dilləri bilmədən qarşıya qoyulan məsələləri müvəffəqiyyətlə həll etmək mümkün olsun. Seçdiyi ixtisasdan asılı olmayaraq hər bir adam xarici dillərdən heç olmasa birini yaxşı bilməlidir.

Müdrük babalarımız çox gözəl deyib: «Nə qədər çox dil bilsən, o qədər də adamsan». Burada S.Ə.Şirvaninin də məşhur bir kəlamını yada salmaq olar.

Öyrən, rusca – almanca,
Möhtac olma dilmanca.

Məlumdur ki, ingilis dilinin tədrisi müstəqil və bitmiş kursdur. Kursun öz məzmunu və strukturu var. Bu proqram ingilis dilinin ali məktəbdə öyrədilməsini orta məktəb bilikləri əsasında inkişaf etdirilməsini nəzərdə tutur. Belə ki, orta məktəb ingilis dilinin öyrədilməsi üçün bünövrə qoyur, ali məktəb isə gələcək mütəxəssisin ixtisas meyli istiqamətində onu inkişaf etdirir. İndi çıxış yolunu ingilis dilini bilməkdə görən mütəxəssislərimiz beynəlxalq aləmə çıxmaq üçün bu dili öyrənməkdən başqa bir yol olmadığına tam inanmışlar.

Hər əsrin sonunda latın, yunan, ərəb, ispan, alman, fransız dillərinin öyrənilməsi, biri digərini əvəz edər – edər yayılırdısa, iki əsr ərzində ingilis dili, əvəzsiz, dəyişilməz olaraq dünya beynəlxalq dili kimi status almış və bu dilin öyrənilməsi müstəqillik qazanmış respublikamızda da geniş yayılmağa başlamışdır. İngilis dilinin bütün dünyada bu qədər geniş yayılmasına səbəb yalnız vaxtilə qüdrətli dəniz imperiyası olmuş Böyük Britaniya dövlətinin aparmış olduğu qlobal müstəmləkəçilik siyasəti deyil, həm də bu dilin xeyli asanlıqla mənimsənilə bilməsi olmuşdur.

Məlumdur ki, ingilis dili dünya dilləri içərisində zəngin lüğət ehtiyatı olan dillərdən biridir. Xalqın iqtisadi – siyasi və mədəni həyatında baş verən dəyişikliklər, yeni istehsal üsulları, yeni texniki tərəqqi elmi nailiyyətlər, kənd təsərrüfatındakı əsaslı dönüş, ictimai quruluşun dəyişməsi, elm, mədəniyyət, ticarət, ədəbiyyatın inkişafı, dövlətin yaranması və s. bu kimi hadisələr ingilis dilinin lüğət tərkibinə təsir edərək, onun daha da zənginləşməsinə səbəb olmuşdur (2, 83).

Xalqın həyatının inkişafında baş verən dəyişikliklər öz əksini, ilk növbədə dilin lüğət tərkibində tapır. Qeyd etmək lazımdır ki, dilin lüğət tərkibinin inkişafı prosesi xalqın tarixi inkişafı ilə vəhdət təşkil edir. Xalqın tarixini izləmədən lüğət tərkibindəki inkişaf meyllərini aşkar etmək mümkün deyildir (5, 135).

Bu dil nəsil-dən-nəslə keçərək öz daxili inkişaf qanunlarına əsasən dəyişmiş və təkmilləşmişdir.

Müasir ingilis dili öz inkişafı prosesində uzun və mürəkkəb bir yol keçmişdir. İngilis dilinin tarixini bir qayda olaraq üç dövrə bölürlər (10, 5-6):

I - Qədim ingilis (və ya anqlosakson) – V-IX əsrlər (449-1100-cü illər)

Bu dövrdə german qəbilələri Britaniyanı fəth etmiş, yerli qəbilələrin dilləri sıxışdırılıb aradan çıxarılmış, gəlmə qəbilələrin – german qəbilələrinin dili hakim mövqə tutmuşdur. Müasir ingilis dilinin german dilləri qrupuna daxil olması bununla izah edilir. Məhz buna görə də müasir ingilis dilində bir sıra cüzi tələffüz fərqi olan sözlərə rast gəlinir ki, onlar alman dilindəki mə-nalarını bu gün də saxlamışlar.

bruder – brother

alt – old

winter – winter

sommer – summer və s.

II - Orta ingilis - 1100-cü ildən – 1500-cü ilədək (XII-XV əsrlər) olan dövr

Bu dövr fransız dilində danışan normanların İngiltərəni fəth etməsi ilə xarakterikdir. Bu da ingilis dilində bir çox fransız sözlərinin dilin lüğət tərkibinə keçməsi ilə əlaqədardır.

ocean, social, machine, commence, chief etc.

III - Yeni ingilis - XV əsrdən bu günə qədər

Göründüyü kimi ingilis dili 1500 ildən artıqdır ki mövcuddur. Eyni zamanda həmin dövrlərdə xalqın ictimai şüuru inkişaf etdikcə, ümumi intellektual səviyyə yüksəldikcə, dilin lüğət tərkibi durmadan dəyişmiş və zənginləşmişdir. Dilin öz milli bazası hesabına ingilis dilinin lüğət tərkibi daha da inkişaf etmiş və etməkdədir (6, 292). Bundan başqa dilin lüğət tərkibi latın, yunan, italyan, ispan, fransız, alman, rus, eləcə də şərq dillərindən keçən sözlər hesabına daha da zənginləşmişdir.

Tarixdən məlumdur ki, XV əsr Avropada İntibah (Renessans) dövrü kimi qeyd edilmişdir. Həmin dövrdə yunan və Roma qədim ədəbiyyatına maraq getdikcə artmağa başlamış və latın dili beynəlxalq dil hesab olunmuşdu. Alınma sözlərin etimologiyasından aydın olduğu kimi XVI əsrin əvvəllərində ingilis xalqı Avropa xalqları ilə əlaqələr yaratmışdılar. Ticarət, səhiyyə, ədəbiyyat və başqa bu kimi hadisələrlə bağlı yeni sözlər dilin lüğət tərkibinə keçmişdir. Ən vacib əməkdaşlıqlar roman və qerman dilləri vasitəsilə yaradılırdı. XVII və XIX əsrlərdə Britaniyada xarici ticarət əlaqələrinin möhkəmlənməsi ilə əlaqədar, demək olar ki, dünyanın bütün dillərindən ingilis dilinin lüğət tərkibinə müxtəlif sözlər keçmişdir (1, 141).

1. Latın və yunan dillərindən keçən sözlər

XVI – XVII əsrlərdə Latın və yunan dillərindən külli miqdarda söz ingilis dilinin lüğət tərkibinə keçmişdir. Latın mənşəli sözlər, əsasən ədəbiyyat vasitəsilə dilə keçmiş, getdikcə öz formasını itirmiş və sadəcə olaraq adılşmışdır.

Animal, student, fact, picture və s.

Yunan sözləri ingilis dilinin lüğət tərkibinə XVI – XVII əsrlərdə daxil olmuşdur. Demək olar ki, onların əksəriyyəti elmi terminlər hesab olunur. Mə-

sələn, philology, gymnastics, physics, dialogue, comedy, epizode, cosmos və s. (1, 141).

Renessans dövründən sonra da alimlər XVIII-XIX əsrlərdə ingilis dilinin lüğət tərkibinə keçən yüzlərlə kimyəvi, bioloji, tibbi və texniki terminlərin məhz latın və yunan dillərinə mənsub olduğunu aydınlaşdırmışlar (1, 142).

Kimya – acetic, caustic, silica (latın), creosol (yunan)

Fizika – electron, phase (yunan), nucleus, transformation (yunan)

Tibbi – diagnosis, psychiatry, streptomycin (yunan), appendicits, penycillin, bronchitis (latın)

Texniki terminlər – radiator, projector (latın), commutator, diode, triode (yunan)

Bir çox yeni terminlər latın və yunan söz kökləri vasitəsilə yaranmışdır. Belə sözlər XIX əsrdən hal – hazırda kimi sözdüzəltmə formasını itirməmişlər.

Məsələn, yunan dilindən **tele** (far) uzaq;

Telescope, teletype, telephone

auto (self) – yeni avtomatik cihazlar ifadə etmək üçün

məsələn, automobile, autocytle, antocardioqraph və s. phon (sound) - səs – texniki terminlərin işlədilməsində

phonograph, microphone, telephone, phonology

II. Yeni ingilis dövründə roman dillərindən keçən sözlər

1. İtalyan alınma sözləri – İtibah hərəkətinin mənbəyi olan İtalyan dilindən Avropa dillərinə, eləcə də ingilis dilinə çoxlu sözlər keçmişdir. Bu dövrdə İtaliya ədəbiyyatı, incəsənəti və musiqisinə böyük maraq olduğu üçün bu dili öyrənmək lazım gəlirdi. İtalyan dilindən keçən sözləri aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar (1, 144):

İncəsənət və ədəbiyyat – bust, costume, studio, sonet, profile, model, scenario, replika və s.

Memarlıq – balcony, corridor, fresco və s.

Musiqi – aria, bass, cantata, concerto, duet, opera, trio, piano, solo, sonata, violencello və s.

Müxtəlif sözlər – carnival, macaroni, qazette, umbrella və s.

2. Fransız dilindən alınma sözlər (1, 145).

İngilis dilinin lüğət tərkibinə keçən fransız alınma sözləri demək olar ki, orta dövrə yəni XI-XVI əsrlərə (1100-1500-cü illər) təsadüf edir. Həmin dövr danışqları fransız dilində olan normanların İngiltərəni fəth etməsi ilə xarakterikdir. Məhz bu dövrdə bir sıra fransız mənşəli sözlər dilin lüğət tərkibinə keçmişdir.

Məsələn, chief, cause, commence və s.

XVII-XVIII əsrlərdə Fransa mədəni və siyasi sahədə Qərbi Avropada xeyli irəlində idi. Fransız dili diplomatiya və aristokrat cəmiyyətində əsas rol oynayırdı. Fransız sözləri şəxsi məktublarda, dövlət yazılarında və eləcə də, fransız yazıçılarının tərcümələrində geniş işlədilirdi. Fransız sözləri ədəbiyyat və incəsənətdə, kommersionada, moda və siyasi həyatda özünü daha çox göstərirdi.

XVIII əsrin sonunda Fransa burjua inqilabının başqa xalqlara da böyük təsiri oldu və bununla əlaqədar başqa xalqlar kimi, ingilis dilinin lüğət tərkibinə də çoxlu fransız mənşəli sözlər keçdi.

Aristokrat, demokrat, regime, commune və s.

XIX əsrdə bir çox fransız sözləri qəzet və jurnallarda da üzə çıxmağa başladı. Yeni İngilis dövründə fransız dilindən keçən sözləri təxminən aşağıdakı semantik qruplara ayırmaq olar:

Diplomatiya və sosial həyat – picnic, secretariat, communique, etiquette, attache.

Hərbi terminlər – briqade, corps, manoeuvre və s.

Ticarətlə bağlı sözlər – capital, finance, dividend, currency və s.

İncəsənət və ədəbiyyat – ballet, ensemble, attic, silhouette və s.

Ərzaq, içki və geyim modaları – blouse, beret, soup, compote, cafe, restaurant, menu, campaign və s.

3. İspan dilindən keçən sözlər (1, 145):

1492-ci ildə Kolumb Amerikayı kəşf etdikdən və Şimali, Cənubi Amerikada çoxlu müstəmləkələr yerləşdikdən sonra İspaniya Avropada Ən varlı ölkələrdən biri oldu. İngiltərə hərbi – dəniz qüvvələri möhkəmləndiyi dövrdə hər iki ölkə yaxın əlaqələr yaratmağa başladılar. Artıq XVI-XVII əsrlərdə ticarət, siyasətlə və silahlarla bağlı müqavilələr bağlanmış və bununla əlaqədar ingilis dilinin lüğət tərkibinə müxtəlif sözlər keçmişdir.

Hərbi dəniz və hərbi terminlər – parade, grenade və s.

Ticarətlə bağlı – cargo, embargo, sherry və s.

Başqa sözlər - guitar, matador, junta və s.

XV əsrin sonundan başlayaraq İspaniya və Portuqaliya yeni kəşf edilmiş ərazilər üçün müəyyən yollar açdı və Qərbi Hindistan, eləcə də Şimali Amerikada müstəmləkələr yaratdı. Onların doğma dillərindən bir çox söz əvvəl ispan dilinə, sonra isə ingilis dilinə keçdi. Şimali Amerikada yaşayan müstəmləkələri uzaq qərbdə yaşayan ispan danışığı dilli əhali ilə əlaqə yaratdıqdan sonra xalqın həyatı ilə bağlı sözlər dilin lüğət tərkibinin daha da zənginləşməsinə səbəb olmuşdur:

tobacco, tomato, potato, chocolate, banana, cacao, hammock və s.

4. Portuqal dilindən keçən sözlər (1, 146):

Digər Roman dillərinə nisbətən portuqal dilindən ingilis dilinin lüğət tərkibinə az söz keçmişdir.

XVI əsrdə portuqaliya, Hindistanda, eləcə də Şərqi və Qərbi Afrika sahillərində müstəmləkələr yaratdı. İngilis əsgər və tacirləri Portuqaliya əhalisi ilə müxtəlif əlaqələr yaradaraq, onlardan çoxlu sözlər öyrənmiş və onları İngiltərəyə gətirmişlər. Həmin sözlər XVI əsrdən bəri dilin lüğət tərkibinə keçmişdir: mandarin, verandah, zebra, buffalo, tank və s.

Yeni İngilis dövründə bir çox sözlər German qrupu dillərindən dilin lüğət tərkibinə daxil olmuşdur.

1. Alman dilindən keçən sözlər - Bu sözlərin əksəriyyəti elm və mədəni nailiyyətlərlə bağlıdır. Belə ki, dildə olan sözlərin əksəriyyəti alman mənşəlidir. XVI əsrdə almanlar mədənlərdə işləmək üçün İngiltərəyə gətirilmişdir. Mineralogiya və geologiya ilə bağlı terminlər XVI əsrdən başlamış və XVIII əsrdən daha intensiv yayılmağa başlamışdır:

nickel, zink, cobalt, lehm, quartz və s.

Alman alınma sözlərinin əksəriyyəti təkcə terminoloji xarakter daşımamışdır. Sonralar Kalka yolu ilə də ingilis dilinin lüğət tərkibinə çoxlu sözlər keçmişdir. Bu ən çox fəlsəfi və siyasi terminlərə aiddir. Müxtəlif dillərə tərcümə olunmuş Kantın, Hegelin, Marks və Engelsin əsərlərində bunu aydın görmək olar:

Class struggle (Klassenkampf)

Superman (Übermensch)

World market (Weltmarkt)

Masterpiece (Masterstück) və s.

Bundan başqa yeni ingilis dilinin lüğət tərkibində müxtəlif alman mənşəli sözlər də mövcuddur:

iceberg, kindergarten, poodle, rucksack və s.

II Dünya Müharibəsi illərində Hitler rejimi və faşist ordusu ilə bağlı ingilis dilinin lüğət tərkibinə xeyli söz keçmişdir:

fuhrer, fau, nazi, gestapo, Reichstag, bunker və s. (1, 146)

2. Holland dilindən keçən sözlər - İlk sözlər Orta İngilis dövrünə təsadüf edir. Həmin vaxt Holland fəhlələri müxtəlif peşələrdə işləmək üçün İngiltərəyə gələrək orada yaşayırlar. Əsas Holland alınma sözləri rəssamlıq və gəmiçilik (naviqasiya) ilə bağlıdır. Dənizçilik üzrə terminlər əsasən XIV əsrdən üzə çıxmağa başlamış və XVII əsrə kimi, yəni iki ölkə arasında gedən dəniz döyüşlərinin sonuna kimi davam etmişdir.

Məsələn, yacht, boom, dock, cruise, cruiser leak və s.

XVI-XVII əsrlərdə Holland rəssamlığı öz yüksək zirvəsinə çatdıqdan sonra incəsənətlə bağlı terminlər dilin lüğət tərkibinə keçmişdir:

Easel, landscape, etch və s.

Holland alınma sözlərinin içərisində bir neçə hərbi terminlər də mövcuddur. Bu da XVII əsr müharibələrində İspan hökmranlığına qarşı ingilis əsgərlərinin Holland əsgərlərinə köməklik etdikləri dövrlə bağlıdır:

Məsələn, drill, onslaught, furlough, knapsack və s. (1, 147)

3. Rus dilindən keçən sözlər (1, 148):

İngilis dilinin lüğət tərkibinə ilk rus alınma sözləri XVI əsrdən keçməyə başlamışdır. Bu demək olar ki, XVI əsrin ortalarında ingilis və rus əlaqələri yarandıqdan sonra baş vermişdir. 1554-cü ildə Moskva kompaniyası Rusiya ilə ticarət əlaqələri yaratmış, tacir və səyyahlar rus həyatı, adət – ənənələri ilə tanış olmuşlar. Demək olar ki, rus sözlərinin çoxu rus həyat tərzinin spesifik xüsusiyyətləri ilə bağlı yeni ingilis dilinin lüğət tərkibinə keçmişdir. 1917-ci il inqilabından əvvəl keçən sözləri təxminən aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

Sosial əlaqələrlə bağlı – boyar, tsar...

Təbiətlə bağlı – tayga, beluga, tundra..

Pul vahidi- rouble, copeck...

İçkilər – vodka, kvas...

Müxtəlif sözlər – samovar, shuba, troyka, Astrakhan və s.

1917-ci il inqilabının qələbəsindən sonra da ilk sosialist dövlətinin yaranması ilə əlaqədar rus dilindən külli miqdarda söz kapitalist dünyasına keçə bilmişdir:

bolshevik, komsomol, sputnik, kolkhoz, sovkhoz

İngilis dilinin lüğət tərkibinə keçmiş rus alınma sözləri kalka yolu ilə də əmələ gəlmişdir:

five - year plan; wall – newspaper, hero of Labour, state – farm, collective – farm və s.

Bir qisim rus alınma sözləri artıq dünyanın bir çox dillərində ümumişlək söz kimi özünə yer tapmışdır. Bəzi rus mənşəli alınma sözlər ingilis və başqa dillərdə təxminən aşağıdakı kimi işlədilir:

ingilis	alman	fransız	italyan	isveç
komsomol	komsomol	komsomol	komsomol	komsomol
kolkhoz	kolkhos	kolkhoze	colchos	kolchos
bolshevik	bolschewik	bolscevik	bolscevik	bolsjevik

4. Başqa dillərdən keçən sözlər (1, 148):

Təxminən XVII əsrin əvvəllərində ilk ingilis müstəmləkələri öz dillərini Şimali Amerikaya gətirmişlər. Tezliklə bu bütün Şimali Amerikanı bürüyür və Hindistan, Avstraliya, Yeni Zelandiya və Cənubi Afrikaya qədər çatır. Bu yerlərin müstəmləkəçiləri Britaniya xarici ticarət əlaqələrinin inkişafı ilə əlaqədar olaraq dünyanın bir çox yerlərindən müxtəlif sözlər gətirməyə başlamışlar. Bunların əsas hissəsi əsasən ingilislərin bu yerlərdə istehsal etdikləri mallar, gördükləri heyvan və quşlar, yeni növ bitkilər və müşahidə etdikləri yeni adət ənənələrlə bağlı sözlər idi. Bu sözlərin çoxu ilk dəfə səyahətlə bağlı kitablarda tapılmışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, alınma sözlərin çoxu məhdudlaşmışdır. Demək olar ki, ingilis müstəmləkəçiləri Şimali Amerika hindularından təxminən 200-dən artıq söz qəbul etmişlər.

Məsələn, totem, moccasin, tepee, wigwam və s.

Bundan başqa Şərqi və Orta Asiya, eləcə də dünyanın müxtəlif dillərindən yeni ingilis dilinin lüğət tərkibinə çoxlu sözlər keçmişdir.

Hindistan – sari, jungle, rupee, cashmere, shampoo, cot və s.

Çin – china, tea, ginseng və s.

Yapon –kimano, soya, jiu-jitsu...

Fars – bazaar, dervish, caravan...

Türk – bey, effendi, pasha, turkey...

Ərəb – algebra, harem, zero, minaret, sherbet, mohair, zofa...

Mərkəzi və Qərbi Afrika – chimpansee, gorilla, zebra, baobab...

Cənubi Afrika – gnu, strek...

Polneziya – kivi, taboo, tattoo...

Malaziya – gong, bamboo, orang – outan və s.

5. Azərbaycan dilindən keçən sözlər.

XX əsrin sonundan elm və texnikanın gözlənilməz inkişafı, müxtəlif ölkələrlə əlaqələrin yaranması, sənaye, kənd təsərrüfatı, mədəniyyətin və mədəni əlaqələrin böyük sürətlə inkişafı, Azərbaycanda beynəlxalq əlaqələrin möhkəmlənməsinə güclü təkan vermişdir. Artıq suveren inkişaf yoluna qədəm qoymuş Respublikamız xarici ölkələrlə, firmalarla əməkdaşlıq edir. Bazar iqtisadiyyatına keçid dövründə bu əməkdaşlıq yeni keyfiyyət kəsb etməyə başlamışdır. İstər-istəməz bir çox Azərbaycan sözləri ingilis dilinin lüğət tərkibinə keçmişdir:

manat, mugam, tar, pyty, parcha-bozbaş, dushbara, dovga, pilaff, kabab, lyulya-kabab, shakerbura, paxhlava, fasali, shor-qoqal və s. (9, 161).

Bütün bunlardan belə nəticəyə gəlmək olar ki, dilin lüğət tərkibinə yeni söz və ifadələrin daxil olması, sözlərin yeni məna kəsb etməsi və s. dil hadisələri ingilis xalqının tarixi izlərini lüğət tərkibində həkk etmiş və möhkəmləndirmişdir. Alınma sözlər dilin orijinallığına, müstəqilliyinə əngəl törətməmiş, əksinə onun inkişafına və zənginləşməsinə səbəb olmuşdur. Bu sözlər artıq ingilis dilinin inkişafında böyük rol oynayır (1, 149).

ƏDƏBİYYAT

1. Расторгуева Т.А., Жданова И.Ф. History of the English language. М.: Высшая школа, 1972, 175 s.
2. Ильиш Б.А. История английского языка. М.: Наука, 1968, 316 s.
3. Смирницкий А.И. История английского языка. М.: МГУ, 1965, 285 s.
4. Уилсон М. Е.А. The Modern Russian Dictionary for English speakers. М.: Русский язык, 1982, 715 s.
5. Həsənov H.Ə. Müasir Azərbaycan dilinin leksikası, Bakı: Maarif, 1999, 308 s.
6. Babayev A.M. Dilçiliyə giriş, Bakı: Maarif, 1992, 502 s.
7. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. 4 cildə, II c. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 790 s.
8. Məmmədova N.M. Country Study. Bakı: BDU? 1993, 143 s.
9. Mehrəliyev A.Ə. Danışiq kitabçası. Bakı: Nüybar, 1994, 165 s.
10. Nağıyeva N.M., Cənizadə S.S., Popova P.V., Barsuk R.Y.. English, Bakı: Maarif, 1971, 315 s.

ЗАИМСТВОВАННЫЕ СЛОВА В РАСШИРЕНИИ СЛОВАРНОГО ЗАПАСА АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА И ИХ СТИЛИСТИЧЕСКИЕ КАЧЕСТВА

А.А.САФАРОВА

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена заимствованным словам и их стилистическим качествам в английском языке.

История заимствованных слов в словарном составе английского языка отражает культурные, политические и экономические связи английского народа с другими народами. Заимствованные слова перешли в английский язык на основе письменной и устной формы.

Ключевые слова: образование, словарный состав, период, взаимоотношение, заимствованные слова

BORROWINGS IN THE ENRICHMENT OF THE ENGLISH VOCABULARY AND THEIR STYLISTIC PECULIARITIES

A.A.SAFAROVA

SUMMARY

This article is dedicated to the problems of borrowings in the English vocabulary. The history of borrowings in the English language reflects cultural, political and economical relations of the English nation with other foreign countries.

The borrowings entered the language through oral and written forms and enlarged the English vocabulary.

Key words: education, word-stock, periods, relationship, borrowings